

Sosiaaliturvakomitean työ ja johtopäätökset

Kuuleminen hallitusneuvottelujen Sosiaaliturva -jaostossa

Pasi Moisio

Tutkimusprofessori

30.5.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Komitean johtopäätös yleistuesta hallitukselle

Tausta: Suomen poikkeuksellinen asumisperusteisen sosiaalivakuutus

- Komitean esittämän yhden perusturvaetuuden kaltainen malli on ollut esillä usean eri puolueen ohjelmassa ”Yleistuen” nimellä
- Perustoimeentulotyöryhmä esitti jo 1986 ”Tulovakuutusta”, joka pitkälti sama kuin komitean esitys
- Yksi perusturvaetus (yleistuki) on pitkää jatkumoa Suomen kansainvälisesti poikkeuksellisen laajan asumisperusteisen sosiaalivakuutuksen kehittymiselle. Taustalla ajatus kansanvakuutuksesta.
- Tulisikin nähdä askeleena prosessissa Suomen asumisperusteisen sosiaalivakuutuksen modernisoimisessa
- Valmistelun aloittaminen vaatii selkeää kirjausta ja suuntaviivoja hallitusohjelmaan

Sosiaaliturvakomitean esitys yleistuesta hallitukselle

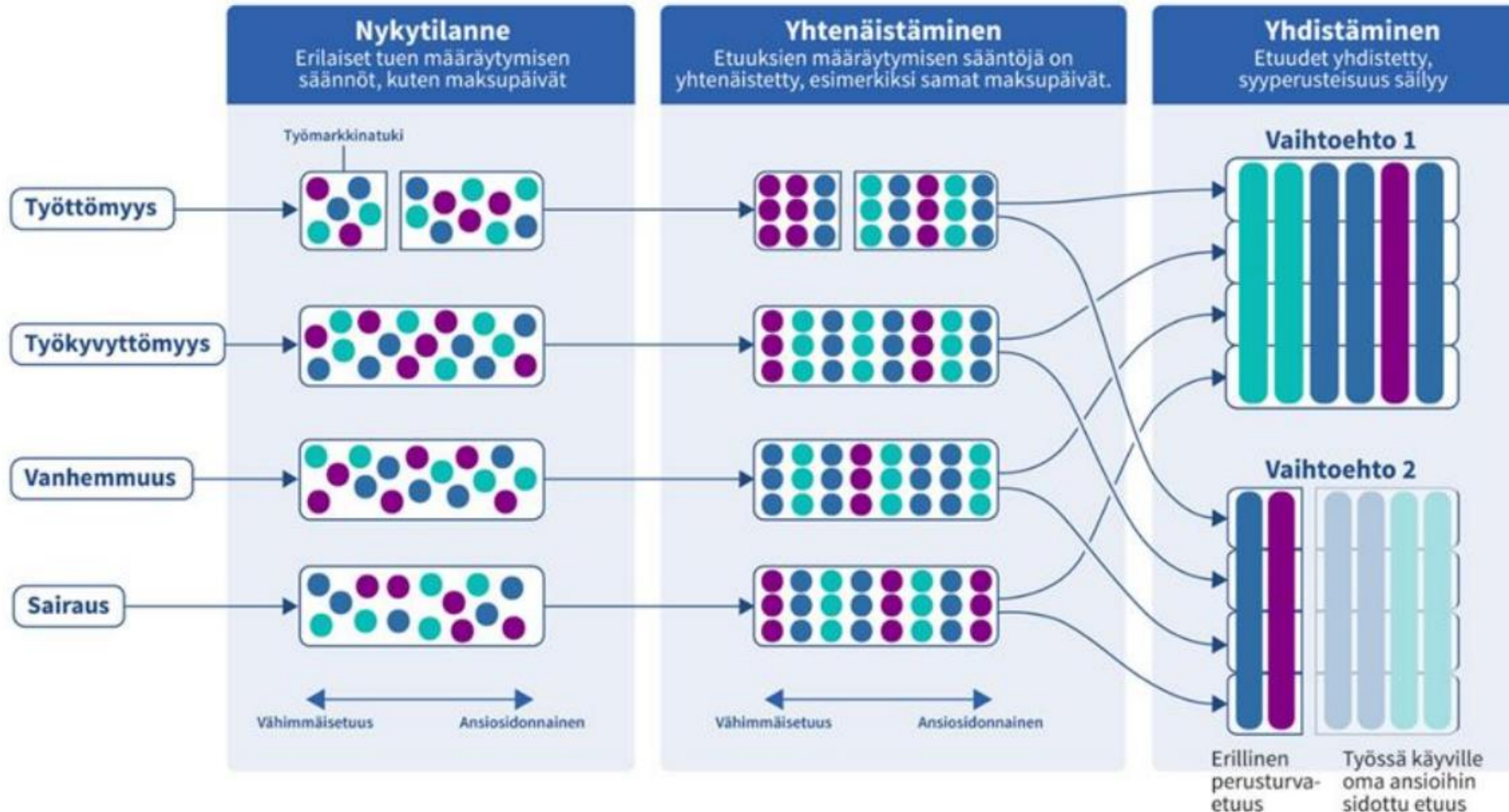
- Komitea esittää seuraavalle hallitukselle työikäisten asumisperusteisten / syyperusteisten sosiaalivakuutusetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä sosiaaliturvauudistuksen ensimmäisenä vaiheena
- Koskee etuuksia jotka turvaavat perustoimeentulon PL19.2§ luettelemissa elämäntilanteissa (sosiaalisissa riskeissä)
- Etuuden myöntämisen ehdot ja perusteet olisivat erilaiset riippuen elämäntilanteesta
- THL:n Tutkimuksesta tiiviisti 19/2023: [Yhden perusturvaetuuden toteuttamisen vaihtoehdot](#)
- THL blogi: [Yksi perusturvaetus olisi ensimmäinen askel kohti modernia sosiaaliturvaa – valmistelusta saatava selkeä kirjaus hallitusohjelmaa](#)

Perustuslain 19.2 § elämäntilanteet ja niitä turvaavat asumisperusteisen sosiaalivakuutuksen etuudet

Elämäntilanne	Turvaava etuus	
	Perusturva	Ansioturva
Työttömyys	Peruspäiväraha, työmarkkinatuki	Ansiopäiväraha
Sairaus	Sairauspäiväraha vähimmäismääräisenä	Sairauspäiväraha
Lapsen syntymä	Vanhempainpäivärahat vähimmäismääräisenä	Vanhempainpäivärahat
Työkyvyttömyys	Kuntoutusraha vähimmäismääräisenä	Kuntoutusraha
	Työkyvyttömyyseläke (kansaneläke, takuueläke)	Työkyvyttömyyseläke
Vanhuus	Vanhuuseläke (kansaneläke, takuueläke)	Vanhuuseläke
Huoltajan menetys	Lesken- ja lapseneläkkeet	Lesken- ja lapseneläkkeet

Etuudet ja elämäntilanteet joita esitys koskisi

Toteuttamismahdollisuudet: Yhtenäinen perustoimeentulon turva vai erillinen perusturvaetus?

Lähde: THL Tutkimuksesta tiiviisti 202:19

Ehdotus yhdestä perusturvasta (yleistuki) hallitusohjelmaan

Yhdistetään työikäisten perustoimeentuloa turvaavat syyperusteiset / asumisperusteisen sosiaalivakuutuksen etuudet yleistueksi / yhdeksi perusturvaetuudeksi sosiaaliturvakomitean ehdotuksen mukaisesti. Tavoitteena on työikäisten perustoimeentuloa turvaavien etuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen kokonaisuutena. Perusturvaetuuksien yhdistäminen toteutetaan kustannusneutraalisti(?) samalla parantaen etuus- ja palvelujärjestelmän kannustavuutta. Uudistuksen vaikutuksia arvioidaan kaikissa vaiheissa valtion tutkimuslaitoksille varattavilla resursseilla.

Näkemyk sosiaalityrvakomitean jatkotyöstä toisella kaudella

Sosiaaliturvakomitean jatkotyö kaudelle 2023 – 2027

- Välimietintö sisältää yhden perusturvaetuuden (yleistuki) lisäksi 30 ehdotusta selvitys-, lainvalmistelu- ja kehittämishankkeiksi tulevalle hallitukselle käynnistettäväksi
- Tarvittaessa komitea voi edistää ehdotusten jatkoselvittämistä, mikäli ne eivät etene hallitusohjelmaan
  - Myös Yleistuen valmistelu voidaan ”jakaa” ensimmäisen vaiheen määräytymisperusteiden yhtenäistämiseen (hallitus) ja Yleistuen rakenteen valmistelu (komitea)
- Komitea linjasi välimietinnössään kysymyksiä / aiheita, joiden valmistelua jatketaan toisella kaudella

Komitean organisointi, resurssit ja työtavat

- Sosiaaliturvakomitea myös yritykset uudistaa miten uudistetaan yli hallituskausien. Aloitettiin jo edellisen hallituskauden TOIMI-hankkeessa.
- Valmisteluresurssit tulisi varmistaa jo asettamisvaiheessa. Toimeksiannon realistisuus resursseihin nähden. Työnjako selkeämmäksi hallituksen ja parlamentaarisen valmistelun välillä
- Isot uudistukset tarvitsevat oman sisäisen tutkimus- ja selvitysryhmän. Tutkimuslaitosten rooli isommaksi uudistusten valmistelussa ja vaikutusten arvioinneissa (esim. datahuoneet)
- Poliitikot tarvitsevat tukea tutkijoilta ja virkamiehiltä jo (poliittisten) ongelmien ja tavoitteiden määrittelyssä >> uudenlaista valmistelua
  - Yleistuki valmisteltiin syksyllä 2022 kansanedustajien kesken kokoontuen eduskunnassa asiantuntijasihteeristön ja tutkimusryhmän tukemana. Esikuvana myös toisen kauden työn organisoimiselle?

Ehdotuksia Sosiaaliturvakomitean jatkotyöstä hallitusohjelmaan

Sosiaaliturvakomitea jatkaa työskentelyään hallituskaudella valmistellen vähimmäisturvan uudistuksen sekä sosiaaliturvan riskikategorioiden uudelleenarvioinnin

Komitea valmistelee konkreettisen ehdotuksen yleistuesta / perustoimeentulojärjestelmästä, joka kattaa myös vähimmäisturvajärjestelmän. Työssä huomioidaan hallituksen aloittamat etuuksien määräytymisperusteiden yhtenäistämisen hankkeet.

Käsitteiden tarkkuus tärkeää uudistettaessa sosiaaliturvaa

KÄSITE	MÄÄRITELMÄ
ANSIOTURVA	Ansiosidonnaiset tulonsiirrot, joiden tarkoitus on taata vakuutetun aiempiin ansioihin suhteutettu toimeentulo sosiaalisen riskitilanteen kohdatessa.
PERUSTURVA	Perustuslain 19 §:n 2 momentin turvaama oikeus, jonka nojalla jokaisella on oikeus perustoimeentulon turvaan sosiaalisen riskitilanteen/elämäntilanteen kohdatessa. Näitä tilanteita ovat työttömyys, sairaus, työkyvyttömyys, vanhuus, lapsen syntymä ja huoltajan menetys.
SOSIAALIAVUSTUS	Verorahoitteinen tulonsiirto, joka on yleensä tasasuuruinen ja usein myös tarveharkintainen, esimerkiksi toimeentulotuki.
SOSIAALITURVA	Järjestelmä, jonka tarkoitus on palveluja ja etuuksia tarjoamalla ylläpitää ja parantaa väestön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.
SOSIAALIVAKUUTUS	Pakollinen lakisääteinen vakuutus, joka turvaa vakuutetun toimeentuloa tiettyjen sosiaalisten riskitilanteiden sattuessa. Edellyttää aiempaa kontribuutiota joko työssäolon tai vakuutusmaksujen kautta.
TOIMEENTULOTUKI	Viimesijainen taloudellisen tuen muoto, joka osaltaan toteuttaa perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaista vähimmäisturvaa.
VÄHIMMÄISTURVA	Perustuslain 19 §:n 1 momentin turvaama subjektiivinen oikeus, joka turvaa jokaiselle tuen tarpeessa olevalle ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon.

Viimesijaisen turvan järjestämismahdollisuudet

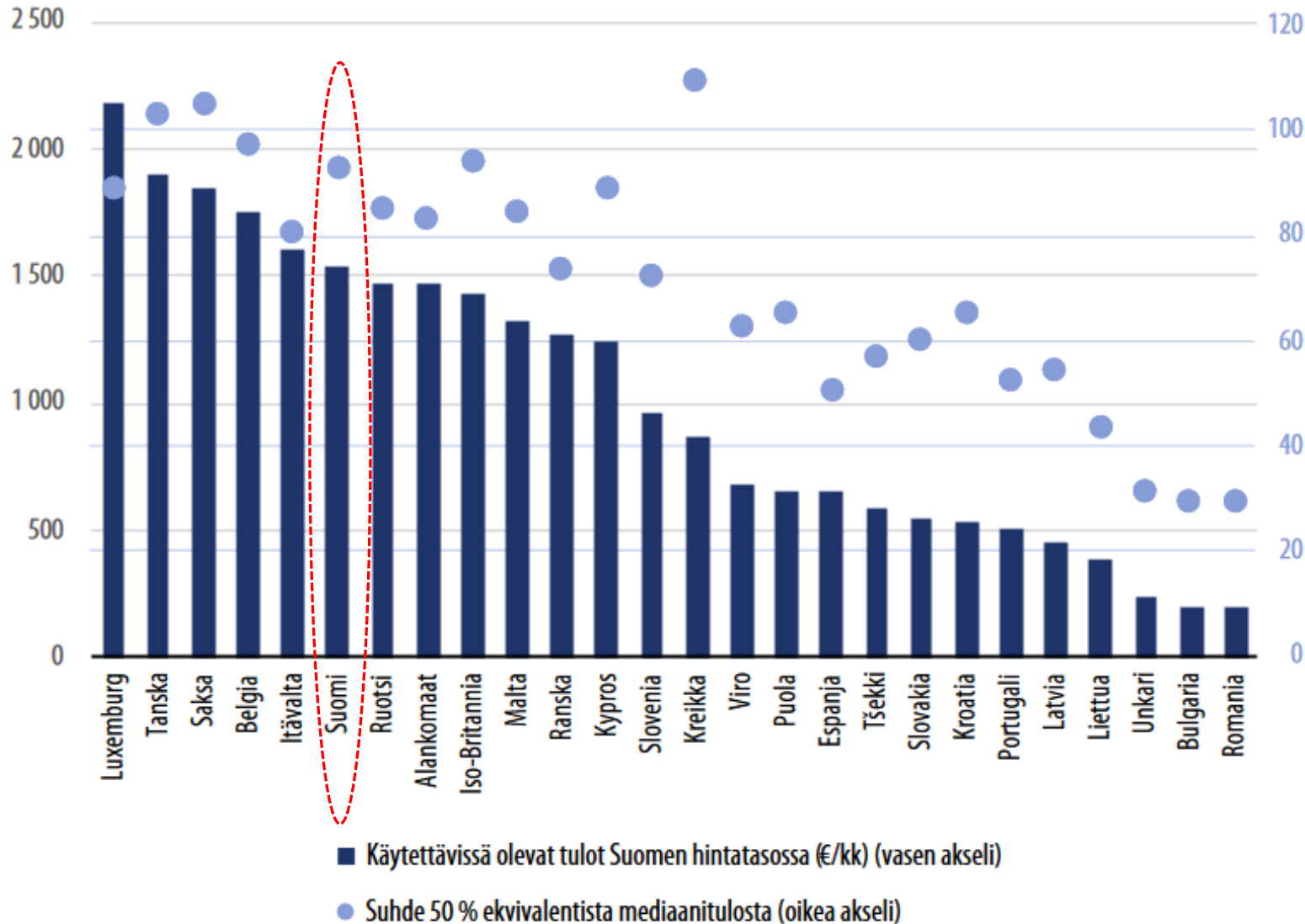
Viimesijainen turva

Sosiaaliset perus- ja ihmisoikeudet sosiaaliturvauudistuksessa.
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:12
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-448-4>

Vähimmäistasoa ei ole määritelty rahallisesti.

Sosiaalihuollon periaatekomitea 1971, SATA-komitea 2009,
Perusturvan riittävyyden lakisääteinen arviointi 2011, Sosiaalisten
oikeuksien komitean moitteet

Kuvio 8. Työttömän vähimmäisturvan taso ja suhde ESOK:n käyttämään riittävyyden rajaan vuonna 2017 keskimäärin neljässä eri perhetyypissä. Neljä eri perhetyyppiä: yksin asuva, yksinhuoltaja, pariskunta, kahden huoltajan lapsiperhe.

Suomen vähimmäis- / perusturvan taso on samaa tasoa kuin verrokkimaissa ja Ruotsissa

Lähde: Sosiaaliturvakomitean välimietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:26. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-503-0>

Viimesijaisen turvan järjestämismahdollisuudet

- Toimeentulotuki keskeinen viimesijaista tukea turvaava rahamääräinen tukimuoto, mutta toimeentulotuki ja viimesijainen turva eivät ole täysin sama asia
- Tietyissä kiireellisissä tai poikkeuksellisissa tilanteissa viimesijainen turva voidaan taata (rahamääräisen) toimeentulotuen asemesta lyhytaikaisesti myös pääsääntöisesti luontaisetuuksina
- Pitkäaikaisen tuen osalta korvattavien menojen enimmäismäärää on mahdollista rajoittaa perustoimeentulotuessa, kuten Kela nyt tekee asumismenojen kohdalla
- Viimesijaisesta turvasta ei välttämättä tarkoituksenmukaista olla kirjausta hallitusohjelmassa, koska aiheita tarkastelle sosiaaliturvakomiteassa. Lisäksi aihe edellyttää perustuslakiarviointia

Kiitos!